

VALODAS MĀCĪBAS DARBA BURTNĪCA

(6. klasei)

Sakārtojusi Mirdza Paudrupe

3. iespiedums

AMERIKAS LATVIEŠU APVIENĪBA

1995

Ievadījumam

par rakstu darbu kļūdu izlabošanu

Ļoti labi panākumi ir, ja rakstu darbu kļūdas izlabo ar paskaidrojumiem, jo tad ātrāk iemācās rakstīt bez tām.

Tas mācāms pakāpeniski. Vispirms iemācāms paskaidrot īso un garo patskaņu rakstību un pieturas zīmju pareizu lietāšanu teikuma beigās, tad lielo un mazo burtu lietāšanu latviešu valodā, salikteņu, neskaidro galotņu pareizu rakstību u. t. t.

Ja kļūdu daudz, paskaidro tikai zināmu skaitu.

Paskaidrojumu paraugi atrodami 1. A, 1. B.

Norādītās lappuses atrodamas L. Ziemeles valodas mācības grāmatā.

(Ja skolotājs domā citādi, tad lietājami paša izvēlēti paskaidrojumi.)

Vispirms jāuzraksta pareizi viss teikums, kurā ir kļūdas.

Pareizais vārds - vārds „pareizais vārds” jāraksta ar garo ā, jo to izrunā garī. (Tas pats sakāms par patskaņiem ū, ī, ē.)

Pareizais vārds - vārds „pareizais vārds” jāraksta ar īso a, jo to izrunā īsi. (Tas pats sakāms par u, i, e.)

Cilvēka vārds - jāraksta ar lielo burtu, jo tas ir cilvēka vārds.

Dzīvnieka vārds - jāraksta ar lielo burtu, jo tas ir dzīvnieka vārds.

Valsts nosaukums - jāraksta ar lielo burtu, jo tas ir valsts vārds.

tautību nosaukums - jāraksta ar mazo burtu, jo latviešu valodā tautību nosaukumus raksta ar mazo burtu.

Pilsētas nosaukums - jāraksta ar lielo burtu, jo tas ir pilsētas vārds.

iedzīvotāju nosaukums - jāraksta ar mazo burtu, jo latviešu valodā iedzīvotāju nosaukumus raksta ar mazo burtu.

ticību piederīgie - jāraksta ar mazo burtu, jo latviešu valodā ticības piederīgo nosaukumus raksta ar mazo burtu.

nedēļas diena - jāraksta ar mazo burtu, jo latviešu valodā dienu nosaukumus raksta ar mazo burtu.

mēneša nosaukums - jāraksta ar mazo burtu, jo latviešu valodā mēnešu nosaukumus raksta ar mazo burtu.

Kalna vārds - jāraksta ar lielo burtu, jo tas ir kalna nosaukums.

Upes vārds - jāraksta ar lielo burtu, jo tas ir upes nosaukums.

Ezera vārds - jāraksta ar lielo burtu, jo tas ir ezera nosaukums.

Ielas nosaukums - jāraksta ar lielo burtu, jo tas ir ielas vārds.

Svētku nosaukums - jāraksta ar lielo burtu, jo tas ir svētku nosaukums.

trešdiena - ir saliktenis, sastāv no trešā + diena = trešdiena.

mežs, galds, viss - daudzskaitlī - 2 meži, mežs; 2 galdi, galds; visi, viss.

aizskriet - ir saliktenis, sastāv no aiz + skriet = aizskriet. 1.B

atdot - ir saliktenis, sastāv no at + dot = atdot.

visretākais - ir saliktenis, sastāv no vis + retākais = visretākais.

visslīpākais - ir saliktenis, sastāv no vis + slīpākais = visslīpākais.

lplplp(lapīpa)-vārdus pārnes pa zilbēm,lp-lplp;lplp-lp;la-pīpa,lapī-ņa.

lpllp (vilna) - pirmais līdzskanis pieder iepriekšējai zilbei, otrs nākamajai, lpl - lp; vil - na.

lplllp, valstis - pirmais līdzskanis pieder iepriekšējai zilbei, pārējie divi nākamajai - lpl - llp, val - stis.

lpllllp, ērkšķi - divi līdzskani pieder iepriekšējai zilbei, divi nākamajai - lpll - llp; ērk - šķi.

Pieturas zīmju izlabojuma paraugi

Vispirms jāuzraksta pareizi viss teikums. Tad pa daļām kļūdas jāizskaidro.

Sprīdītis, kas domāja, ka sila malā nauda žāvējas, nolēma iet pasaulē.

...,kas domāja, - pirms saikļa kas jāliek kommatā, jo tas ievada palīgteikumu.

...,ka sila malā nauda žāvējas, ... pirms saikļa ka jāliek kommatā, jo tas ievada palīgteikumu.

...,ka sila malā nauda žāvējas,... - palīgteikums jāatdala no abām pusēm ar kommatiem, jo tas ir virsteikuma vidū.

Vai tas ir Lutaussis? - jautājuma beigās jāliek jautājuma zīme.

Lutausi, briesmoni, liec bērņus mierā! - pavēles beigās jāliek izsaukuma zīme. (baiļu, sāpju, prieka, izbrīnas izsaukumi)

Lutausi, ... - ir uzruna, Uzruna jāatdala ar kommatu (kommatiem).

...,briesmoni,... -ir pielikums. Pielikums jāatdala ar kommatiem.

Pils pagalmā satikās Sprīdītis, princese un ragana.

Sprīdītis, princese-jāatdala ar kommatu, jo tie ir vienlīdzteiklocekļi.

...,princese un ragana. - pirms saikļa un nav jāliek kommatā, jo tas savieno divus pēdējos vienlīdzīgos teikuma locekļus.

Lietvārds - šķira; dzimte; skaitlis un locījums; celms.
Substantīvs

Norīsenis - šķira; laiks; skaitlis un persona; izteiksme.
Verbs

Kādenis - šķira; dzimte; skaitlis un locījums; galotne.
Adjektīvs

Vietniekvārds - šķira; dzimte; skaitlis un locījums.
Pronomens

Skaitlenis - šķira; dzimte; skaitlis un locījums.
Numerālis

Apstākļeni - šķira.
Adverbi

Prievārdi - ar kādu locījumu biedrojas (vienskaitlī, daudzskaitlī).
Prepozīcijas

Saikli
Konjūkcijas

Izsaukšanas vārdi
Interjekcijas

Divdabīis - laiks; galotne; lokāms, nelokāms.
Particips

Šī lapa ir paskaidrojums vārdu šķiru analīzēm.

Padomi mājas darbu veikšanaiKo vari padarīt šodien, neatstāj uz rītu!Domraksts „Mani piedzīvojumi.”

PIRMDIEN,

OTRDIEN,

TREŠDIEN,

CETURTDIEN,

PIEKTDIEN:

plāns,

uzmetums,

tīrraksts.

Rīt jānodod domraksts.Domraksts „Mani piedzīvojumi.”

Plāns.

PIRMDIEN,

Pārdomas.

OTRDIEN,

Uzmetums.

TREŠDIEN,

Labojums.

CETURTDIEN,

Tīrraksts.
■■■■■■■■■■PIEKTDIEN.
■■■■■■■■■■Rīt jānodod domraksts.

1. Kur tu esi dzimis, dzimusi? Kāds datums bija, kad tu dzimi?

2. Ieraksti vārdu šķiras!

Trešdienas () vakarā () jaunais ()
autobusa () vadītājs () brauca ()
sešdesmit () jūdžu () stundā ()
un veda () vēlīnos () pasažierus ()
uz jauko () viesnīcu () slīpajā ()
kalna () pakājē ().

3. Pasvīturo un izloki kādepusi! Nosaki galotni! (Lokot rakstos, lietā lappusi ar līnijām!)

Krāšņu tautas tērpu valkātājas soļo garā svētku gājienā pa platām un gaišām pilsētas ielām uz lielu koncerta zāli. Tā ir celta līkumainas ielas labā pusē. Tur, lēna vēja kustināti, šalc zaļi koku zari.

4. Uzraksti 5 piemērus, kur norisenis ir īstenības izteiksmē!

5. Uzraksti ar vārdiem!

Nedēļas dienas: 3., 6., 4., 5., 7.

Skaitļus: 68, 14, 19, 352, 12.

1. Kāds šodien datums? _____

2. Kad esi dzimis? Kā jāraksta datums, rakstot vēstuli, diktātu?

3. Cikos tu rītos celies? (Pulkstenis, pulksten)

4. Uzraksti 5 piemērus, kur norīsenis ir īstenības izteiksmē!

5. Kāds ir nominatīvs?

Niknam vēršim - _____ tukšā maisā _____

Spriganai acij - _____ laipnu vaigu - _____

Senai dzimtai - _____ kupla oša - _____

6. Uzraksti dotajiem kādeņiem noteiktās galotnes!

7. Izanalizē pazīstamās vārdu šķiras!

Trīspa__it pirmie agrīnie atbraucēji apmetās slīpo kāpu pakājē.

Trīspa__it _____ pirmie _____

agrīnie _____ apmetās _____

atbraucēji _____ slīpo _____

pakājē _____ kāpu _____

8. Salikteni ir:

1. Uzraksti vismaz 5 vārdus ar 1 garu patskani!

2. Uzraksti vismaz 5 vārdus ar 2 gariem patskaniem!

3. Uzraksti vismaz 5 salikteņus, kur mainās līdzskaņu izruna!

Sestā + diena=sestdiena; uz + zīmēt=uzzīmēt; ap + bērt=apbērt.

4. Uzraksti vismaz 5 vārdus ar mīkstinātiem līdzskaņiem!

Mežs, šaubas, egļu, cepuru, puīša.

5. Uzraksti vismaz 5 vārdus ar neskaidrām galotnēm!

Gardi - gards; plati - plats; galdi - galds; apģērbi - apģērbs.

6. Uzraksti vismaz 5 vārdus, kur ir 2, 3, 4, līdzskaņi blakus! Kā tos dala?

1. Uzraksti vienskaitļa nominātīvu!

Rupju maisu - _____ Pilnam grozam - _____
Lepni zirgi - _____ Slapjai zosij- _____
Vājiem pleciem - _____ Tukši maisi - _____

2. Uzraksti salīdzināmās pakāpes!

Salds medus, _____, _____
Salts vējš, _____, _____
Trausls zars, _____, _____
Dzids gaiss, _____, _____
Nikns suns, _____, _____

3. Uzraksti 5 kādeņus, kurus raksta ar galotni - s-, nevis ar galotni -is!

4. Uzraksti stāstu! Lietā stāstījuma, jautājuma un izsaukuma teikumus!

5. Izdomā 5 lietvārdus, kam vienskaitļa datīvā ir galotne:

-ij : _____ Dzimte - _____
-ei : _____ Dzimte - _____
-um : _____ Dzimte - _____
-ai : _____ Dzimte - _____

Noriseņi izsaka, kas norisinās, ko mēs darām. Es lasu. Viņš guļ.

Noriseņi ir tagadnē, pagātnē, kā arī nākotnē.

Šodien pērkons rūc, vakar tas rūca, rīt - rūks.

1. Pasvītrā norisēņus!

Šodien plosās negaiss. Pērkons rūc, zibēņi šaudās, mākoņi skrien vēja ātrumā. Krusa birst zālē. Lietus gāž kā ar spaiņiem. Putni klusē.

Vardes mīl slapjumu, bet tagad nerādās, jo baidās no vētras.

2. Izlasi dotos teikumus pagātnē un nākotnē!Nenoteiksme - infinitīvs

Nenoteiksmē darbību tikai nosauc. Nenoteiksme nenoteic ne laiku, ne personu. Tās galotnes ir: -t un -ties. Piem., skriet, lēkt, satikties.

3. Pārveido šos norisēņus nenoteiksmē!

Es ceļu, nesu - celt, nest. Es smeļot - smieties.

Tu taujā, jautā - _____ Tu steidzies - _____

Viņš prasa, kaļ - _____ Viņš dusmojas _____

4. Nosauc darbību! Lietā norisēņa nenoteiksmes galotnes -t; -ties!

Asaras-raudāt, izraudāties Smieklī - _____

Vēstule - _____ Vijole - _____

Mācības - _____ Atbalss - _____

Ziņas - _____ Nieki - _____

5. Pieraksti nenoteiksmi! (a. galotne -t; b. galotne -ties)

a. Mēs ceļam - celt. Tu raksti - _____

Tas zīmē - _____ Jūs žēlojat - _____

Tu slavē - _____ Viņa sauc - _____

b. Tu dusmojies - dusmoties. Jūs skatīsities - _____

Jūs pikojaties - _____ Viņš plēšas - _____

Es atmostos - _____ Viņi peldas - _____

1. Pasvītrā norisenus un pārraksti tos nenoteiksmē!

Svētdienās ejam baznīcā. Vispirms draudze dzied korāli. Mācītājs altārī nolasa evaņģēliju. Draudze dzied. Mācītājs kāpj kancelē un saka svētrunu. Es klausos uzmanīgi. Tad atkal dziedam. Pēc tam ir ziņojumi. Lūdzam Dievu un dziedam. Skan beigu liturģija. Pēc tam, kad esam nodziedājuši pēdējo dziesmu, baznīcēni izklīst, dodas mājā.

2. Pārraksti dotos teikumus pagātnē (vakar), nākotnē (rīt)!

Ja pietrūkst vietas, raksti otrā lapas pusē!

3. Pārveido nenoteiksmi pareizā laikā un personā! (Tagadnē, pagātnē).

Mēs (braukt) uz parku. Tur (augt) koki. Mēs (iet) pa celiņu un (vērot) tos. Es (noķert) sienāzi un (atnest) to mājā, lai (papriecāties).

4. Sameklē lasāmgrāmatā norisēnus nenoteiksmē! Lietā galotnes -t, -ties. (Piecus vārdus ar galotni -t, piecus ar galotni -ties.)

Nenoteiksmes pareizo rakstību uzzina no pagātnes.

Strebt - es strēbu, griezt - es griezu, nest - es nesu.

1. Uzraksti nenoteiksmi!

Es apstulbu - apstulbt.	Es svilpu
Es apģērbu	Es stiepu
Es ģību	Es ietērpu
Es glābu	Es slāpu
Es apžilbu	Es cepu
Es grebu	Es urbu
Es gāzu	Es piekusu
Es apjozu	Es apmulsu
Es aizbāzu	Es niru
Es nolauzu	Es apklusu
Es graužu	Es piemirsu
Es drāzu	Es sniedzu
Es elsu	Es nodzēsu

2. Ieraksti iekavās nenoteiksmi!

Es apģērbu (apģērbt) mēteli un nodzēsu (_____) istabā gaismu.
Kad izgāju (_____) uz gaišās ielas, tad apžilbu (_____) berzēju (_____) acis. Seja nosarka (_____), elsu (_____) un pūtu (_____) Priecājos (_____), ka nepaklupu (_____) Glābu (_____) savas grāmatas. Iebēgu (_____) atpakaļ istabā. Tur bija (_____) silti, labi.

3. Pasvītrā nenoteiksmi!

Vāveres sāk meklēt un noglabāt riekstus. Man arī gribas iet un rotāties. Skolā jāmacās lasīt, klausīt, noasināt zīmuli, sēdēt.

1. Uzraksti nenoteiksmi!

Es urbu - urbt. _____ Es apreibu _____
Es sastapu _____ Es iekniebu _____
Es izglābu _____ Es saviebu _____
Es izcepu _____ Es piekrāpu _____
Es izslāpu _____ Es saliku _____
Es savārgu _____ Es salīgu _____
Es saslimu _____ Es izspruku _____

2. Ieraksti norisēnus piemērotos teikumos!

Dī_t, za_t, grau_t, sni_t.

Zaglis grib _____. Pele sāk _____ sieru. Sniegs ie-
sāk atkal _____. Pavasaros sēklām jāsāk _____. Bīsties
melot un _____!

3. Uzraksti norisēnus nenoteiksmē! (Lietā galotnes -t, -ties!)

Steiga-steigt, steigties; smiekli-_____, _____; raksts-
_____, sa _____; grezns-_____, _____

4. Izloki verbu - norisēnus visos laikos! Izglābt, vārīt, vārgt, taustīt.Vienskaitlis

Es _____

Tu _____

Viņš _____

Viņa _____

Daudzskaitlis

Mēs _____

Jūs _____

Viņi _____

Viņas _____

5. Kas ir nenoteiksme?

1. Uzraksti noriseņus nenoteiksmē un visos laikos! (vienskaitļa 1. persona)

Saule noriet. Satumst vakars. Mēness spīd. Zvaigznes mirdz. Mežs šalc. Ir nakts. Visa radība dus. Tad aust rīts. Putni mostas. Viņi čivina un dzied. Parādās saule. Migla izklīst. Diena iesilst. Cilvēki sāk darbus. Ielās steidzas gājēji, kustas braucēji.

Nenoteiksme: _____

Tagadne: _____

Pagātne: _____

Nākotne: _____

Redzi - noriseņus īstenības izteiksmē loka ļoti dažādi!

2. Uzraksti verbus -lēkāt, runāt -visos laikos! (īstenības izteiksmē)

Vienskaitlis

Tagadne

Pagātne

Nākotne

Es _____

Tu _____

Viņš _____

Viņa _____

Daudzskaitlis

Mēs _____

Jūs _____

Viņi _____

Viņas _____

3. Uzraksti noriseņus, kurus loka kā noriseni - runāt! (Vismaz 5)

1. Pasvītrā noriseņus, kuri lokāmi kā norisenis - runāt!

Ātras lidmašīnas lido - (tagadnē-es lidoju; pagātnē-es lidoju) pāri okeaniem un kontinentiem. Daudz ļaužu vēlas ceļot un apskatīt pasauli. Pērn apciemojām radus Austrālijā, bet drīz sāksim plānot nākamo braucienu. Tas maksās daudz. Mēs ceram, ka viss labi izdosies.

2. Izloki visos laikos noriseņus - karot, laimēt!VienskaitlisDaudzskaitlisTagadne

Es _____	Mēs _____
Tu _____	Jūs _____
Vīrs _____	Vīri _____
Viņa _____	Viņas _____

Pagātne

Es _____	Mēs _____
Tu _____	Jūs _____
Vīrs _____	Vīri _____
Viņa _____	Viņas _____

Nākotne

Es _____	Mēs _____
Tu _____	Jūs _____
Vīrs _____	Vīri _____
Viņa _____	Viņas _____

3. Izloki noriseņus tagadnē! Papildini teikumus!

Gadā (būt) _____ četri gada laiki. Pumpuri (plaukt) _____ (kad?) _____
Viss (ziedēt) _____ (kad?) _____. Augļi (nogatavoties) _____
(kad?) _____. Dabu (apklāt) _____ sniegs (kad?) _____.
Mēs (gaidīt) _____ visus gad _____ laikus. Vai jūs gaid _____ ziemu? Vai
tu (iet) _____ slidot? Kāpēc ziemā (būt) _____ aušs? Vasarā (nebūt) _____
_____ jāvalkā biez _____ drēb _____. Vai jūs to zin _____?

Pavēles izteiksme - imperatīvs

(102. un 164. lpp.)

Norīsenis pavēles izteiksmē izsaka pavēli, aicinājumu, lūgumu, pamudinājumu. Pavēle - dziedī! Dziediet! Uzaicinājums -iesim!

Pavēles izteiksmes galotne daudzskaitļa 2. personā ir - iet! (-ait!)

1. Darini pavēles!

<u>Infinitīvs</u>	<u>Vienskaitļa 2. persona</u>	<u>Daudzskaitļa 2. persona</u>
Nēpemt, pemt.	<u>Nepem! Nem!</u>	<u>Nepemiet! Nemiet!</u>
Aizvest, vest.	_____	_____
Nākt, atnākt.	_____	_____
Ticēt, noticēt.	_____	_____
Bēgt, izbēgt.	_____	_____
Segt, uzsegt.	_____	_____
Klausīt, neklausīt.	_____	_____
Vārīt, uzvārīt.	_____	_____
Gaidīt, pagaidīt.	_____	_____
Adīt, noadīt.	_____	_____
Sūtīt, atsūtīt.	_____	_____

Pieklājības formā pavēlē lietā vārdu - lūdzu -, to atdalot ar kommatiem no pārējā teikuma.

2. Papildini teikumus un ieliec pieturas zīmes!

Lūdzu, (tu) uzman _____ savu suni! _____ (jūs) uzman _____ savus bērnus! Nedur _____ spalvu cauri papīram! Jūs nedur _____ - adatu pirkstā! Nesaki _____, ka tev nepalīdzēju! Jūs nesak _____, ka jums nepalīdzēju! Sāc _____! Jūs _____ sāc _____! Uzrād _____ savu, tas ir, jūsu braukšanas atļaujas! _____ brauc _____!

Ja īstenības izteiksmes vienskaitļa 3. personā noriseņa galotne ir -a-, tad daudzskaitļa 1. un 2. personā pirms galotnes ir garš -a-.

Lasīt, viņš lasa, mēs lasām, jūs lasāt.

1. Uzraksti pareizās galotnes!

Prasīt, graizīt, dauzīt, lauzīt, mācīt, sacīt, zināt, slacīt, zvanīt, bīdīt, baidīt, peldēt, vēlēt, mazgāt, mīcīt, iet.

NenoteiksmeVienskaitlisDaudzskaitlisPrasīt.Viņš prasaMēs prasāmJūs prasāt.

2. Noriseņu pagātnes izskapas - j - priekšā patskanis vienmēr garš.

Prasīt - prasīja, slaucīt - _____ Mini citus piemērus! (Vismaz 5)

Atgriezeniskiem -ā- celma noriseņiem pirms galotnes garš - ā -.

Viņš skata - skatās, mēs skatāmies, jūs skatāties.

1. Uzraksti pareizās formas!

Locīties _____

Sazvanīties _____

Sarunāties _____

Saprasties _____

Nolīdzināties _____

Smieties _____

Apmainīties _____

Pretoties _____

Slaucīties _____

Pielabināties _____

Grabināties _____

2. Uzraksti noriseņu galotnes! (Kurā laikā parādās ā celma noriseņa īpatnības?)

Mēs ar Janku paskat_____ uz pavardu. Redz____, ka pupas noklājuš____ visu tā virsu. Mēs brīn____. Pie sevis dudin____, ka būs slikti. Vai jūs zin____, kā klāj____ tādās reizēs? Nu mātei būs jāraj____. Mēs tā nevēl____. Skat____ viens uz otru, kas____ pakaušus. Gaid____ vecākus pārnāk____. Motors ierūc____, durvis iečīkst____, vecāki tuvo____. Ko mēs lai dar____? Stāv____ virtuves vidū. Jūt____ tēvu un māti ienāk____. „Vai jūs redz____, kas noticis? Vai jūs zin____, kā tas gad____, kā notik____?” Vecāki saskat____ un pasmej____. Mēs arī skat____ un priecīgi smaid____.

3. Viņš raugās, mēs____, jūs____. Mini citus piemērus!
(Vismaz 5)

Noriseņu locīšana - konjugācija

(107. - 110. lpp.)

1. Izloki noriseņus - cept, skriet, dzīt, pirkt visos laikos! (īstenības izteiksmē)

<u>Tagadne</u>	
<u>Vienskaitlis</u>	<u>Daudzskaitlis</u>
Es _____	Mēs _____
Tu _____	Jūs _____
Viņš _____	Viņi _____
Viņa _____	Viņas _____

<u>Pagātne</u>	
Es _____	Mēs _____
Tu _____	Jūs _____
Viņš _____	Viņi _____
Viņa _____	Viņas _____

<u>Nākotne</u>	
Es _____	Mēs _____
Tu _____	Jūs _____
Viņš _____	Viņi _____
Viņa _____	Viņas _____

2. Uzraksti noriseņiem pavēles izteiksmes!

Dzīt _____ ! Vest _____ ! Siet _____ !
 Skriet _____ ! Pirkt _____ ! Cept _____ !

3. Kādas izteiksmes?

Nes! _____ Nesiet! _____ Viņš nes. _____ Mēs
 nesīsim. _____ Jūs prasīsiet. _____ Pacel! _____ Jūs
 paceļat. _____ Viņa paceļ. _____ Maini! _____ Sauc!
 _____ Jūs sasaucaties. _____ Viņi satiekas. _____
 Satiecieties! _____ Bēdz, viņš tevi ķers! Bēdz! _____
 ķers _____ Mani vedīs. _____ Vediet ma-
 ni! _____

1. Uzraksti noriseņiem pareizās galotnes! (Īstenības izteiksmē)TagadneVienskaitlisDaudzskaitlis

Es	Tu	Viņš, viņa	Mēs	Jūs	Viņi, viņas
Sit___	sit___	sit___	sit___	sit___	sit___

Pagātne

Sit___	sit___	sit___	sit___	sit___	sit___
--------	--------	--------	--------	--------	--------

Nākotne

Sit___	sit___	sit___	sit___	sit___	sit___
--------	--------	--------	--------	--------	--------

Pavēle2. Pieraksti personas un laiku!

Pirku____; pērku____; pirkšu____; pērķ
 ____; pirksi____; pērc____; pirkstī____
 ____; pirksim____; pirka____: pirkām____
 ____; pirkāt____; pirkš____; pirkst____

3. Uzraksti pavēles!

Apliet____; aiznest____; sasist____; norīt____
 ____; izvest____; iedegt____; aptīt____
 ____; iesākt____; apēst____.

4. Izdomā teikumus dažādos laikos un personās, lietājot noriseni nest!5. Uzraksti dotajiem noriseņiem īstenības un pavēles izteiksmes!

<u>Vienskaitļa 2.persona</u>	<u>Pavēle</u>	<u>Daudzskaitļa 2.persona</u>	<u>Pavēle</u>
Trīt - tu trin	Trin!	_____	_____!
Ēst - _____	_____!	_____	_____!

1. Izloki - trāpīt, peldēties - visos laikos! (Īstenības izteiksmē)

Vienskaitlis

<u>Tagadne</u>	<u>Pagātne</u>	<u>Nākotne</u>
Es _____	_____	_____
Tu _____	_____	_____
Vīrs _____	_____	_____
Vīpa _____	_____	_____

Daudzskaitlis

Mēs _____	_____	_____
Jūs _____	_____	_____
Vīri _____	_____	_____
Vīpas _____	_____	_____

2. Kuŗus noriseņus loka kā: (Uzraksti vismaz 5 piemērus!)

slēpēt _____
valkā _____
kas _____
sargāt _____

3. Uzraksti noriseņus prasītajās personās un laikos! (vāŗit, ganīt, gulēt)

<u>Tagadne</u>		<u>Pagātne</u>	<u>Nākotne</u>	
Vienskaitļa	Daudzskaitļa	Vienskaitļa	Vienskaitļa	Daudzskaitļa
1.persona	3.persona	1.persona	2.persona	2.persona
_____	_____	_____	_____	_____
_____	_____	_____	_____	_____
_____	_____	_____	_____	_____

4. Uzraksti pavēles izteiksmi! (trāpīt, peldēt, vāŗit, ganīt, gulēt, tecēt)

Vienskaitlis : _____
Daudzskaitlis: _____

1. Izloki mirdzēt, laistīties visos laikos! (īstenības izteiksmē)

<u>Vienskaitlis</u>		
<u>Tagadne</u>	<u>Pagātne</u>	<u>Nākotne</u>
Es _____	_____	_____
Tu _____	_____	_____
Viņš _____	_____	_____
Viņa _____	<u>Daudzskaitlis</u>	
Mēs _____	_____	_____
Jūs _____	_____	_____
Viņi _____	_____	_____
Viņas _____	_____	_____

2. Uzraksti pavēles izteiksmi! (mirdzēt, vizēt, laistīties, zibēt)

3. Izdomā teikumus ar dotajiem norisepiem pavēles izteiksmē!

4. Kāda izteiksme?

Paceliet rokas! (_____) Jūs pacelāt rokas. (_____)

Vai tu guli? (_____) Guli uz muguras! (_____)

Vai uzzināsim patiesību? (_____) Uzziniet patiesību! (_____)

1. Izloki cept, skriet, dzīt, pirkt visos laikos! (īstenības izteiksmē)

Tagadne

Vienskaitlis

Daudzskaitlis

Es _____

Mēs _____

Tu _____

Jūs _____

Viņš _____

Viņi _____

Viņa _____

Viņas _____

Pagātne

Es _____

Mēs _____

Tu _____

Jūs _____

Viņš _____

Viņi _____

Viņa _____

Viņas _____

Nākotne

Es _____

Mēs _____

Tu _____

Jūs _____

Viņš _____

Viņi _____

Viņa _____

Viņas _____

2. Uzraksti noriseiem pavēles izteiksmes!

Dzīt _____! Vest _____! Siet _____!

Skriet _____! Pirkt _____! Cept _____!

3. Kādas izteiksmes?

Nes! _____ Nesiet _____ Viņš nes. _____

Mēs nesīsim _____ Jūs prasīsit. _____ Pacel! _____

_____ Jūs paceļat. _____ Viņa paceļ. _____

Maini! _____ Sauc! _____ Jūs sasaucaities. _____

Viņi satiekas _____ Satiecieties! _____ Bēdz, viņš

tevi ķers! Bēdz! _____ ķers _____ Mani vedīs. _____

_____ Vediet mani! _____

1. Izloki noriseņus (izvēlies 3 valodas mācības grāmatā) visos laikos!
(īstenības izteiksmē)

Tagadne

Vienskaitlis

Es _____
Tu _____
Viņš _____
Viņa _____

Daudzskaitlis

Mēs _____
Jūs _____
Viņi _____
Viņas _____

Pagātne

Es _____
Tu _____
Viņš _____
Viņa _____

Mēs _____
Jūs _____
Viņi _____
Viņas _____

Nākotne

Es _____
Tu _____
Viņš _____
Viņa _____

Mēs _____
Jūs _____
Viņi _____
Viņas _____

2. Uzraksti pavēles izteiksmi izvēlētajiem noriseņiem!

Vienskaitlis _____

Daudzskaitlis _____

3. Uzraksti izvēlētajiem noriseņiem daudzskaitļa 1. un 2. personu
tagadnē, nākotnē!

Mēs (tagad) _____

Jūs _____

Mēs (vakar) _____

Jūs _____

4. Kādus noriseņus vēl loka, kā jau dotos?

Bēgt _____, ēst _____

Līdzskaņu mīkstināšana norisēnos

13.A
(112.-114.lpp.)

Norisēni, kas nenoteiksmē beidzas ar: -lt, -pt, -bt, -mt, -rt, tagadnē jāmīkstina. Piemēram: celt - es ceļu.(lj--ļ; rj--ŗ).

Šos norisēnus mīkstinot, paraugam ņem noriseni - celt - !

Es ceļu, es glābju, es dzeru.

Tie ir jāmīkstina tagadnē visās personās,

izņemot vienskaitļa 2. personu.

Tu cel, tu kāp, tu dzer.

1. Ievēro, kā loka celt, kāpt īstenības izteiksmes tagadnē!

2. Izloki norisēnus - art, rūkt -!

Vienskaitlis

Daudzskaitlis

Es ceļu, kāpju, aŗu, rūcu

Mēs ceļam, kāpjam, aŗam, rūcam

Tu cel, kāp_____

Jūs ceļat, kāpjat,_____

Viņš ceļ, kāpj_____

Viņi ceļ, kāpj_____

Viņa

Viņas

3. Loka īstenības izteiksmes tagadnē norisēnus - smelt, lūgt - !

Es _____

Mēs _____

Tu _____

Jūs _____

Viņš

Viņi

Viņa _____

Viņas _____

4. Darini teikumus īstenības izteiksmes tagadnē !

Es, celt, māja. _____ Tu _____

Jūs, dzert, piens. _____ Tu _____

Viņa, kopt, puķe. _____ Tu _____

Sals, kniebt, vaigs. _____ Tu _____

5. Uzraksti uzaicinājumu un pavēles izteiksmi!

Mēs ķer _____, sper _____, tver _____, slēp _____, pel _____ (pelt), greb _____!

Jūs _____! _____! _____! _____! _____!

Tu _____! _____! _____! _____! _____!

1. Loki īstenības izteiksmē tagadnē norisēnos -kalt, aizslēgt-!VienskaitlisDaudzskaitlis

Es _____

Mēs _____

Tu _____

Jūs _____

Viņš _____

Viņi _____

Viņa _____

Viņas _____

2. Loki norisēnos - svērt, dzert-! Mīkstini arī -r-!

Es _____

Mēs _____

Tu _____

Jūs _____

Viņš _____

Viņi _____

Viņa _____

Viņas _____

3. Ieraksti norisēnos un izdari mīkstinājumus!

Dzert, ķert, velt, dzelt, salapot, kāpt, izstrēbt, iesmelt, bērt,
noslēpties, spert, burt.

Bite _____ ar dzeloni. Pavasarī koki _____. Bērni pagalmā
_____ sniega vīru. Suns _____ zaķi. Mēs _____ ūde-
ni. Jūs sper _____ kājas. Tu _____ smiltis bedrē. Raganas un bur-
ves _____. Es _____ bļodiņu sakņu viras. Māmiņa ar kau-
su man _____ vēl. Mēs ar Imantu _____ kokā. Tur
mēs _____ no citiem. Arī māsa _____ augšā.

4. Pabeidz norisēnos teikumos! (Laiks pēc skolotāja norādījumiem.)

Svētdienās mēs gu _____ ilgāk. Kad es atmo _____, tad atve _____
acis, izkāp _____ no gultas. Pēc tam apkop _____ un apģēr _____
goda drēbes. Nu māte ce _____ augšā arī māsu. Brokastīs visi dze _____
_____ sulu. Es pace _____ nazi. Tēvs ve _____ durvis.

5. Pārveido dotos teikumus pavēlēs!

1. Loki -sakost, ielauzt, spraut- visos laikos īstenības izteiksmē!

Tagadne

Vienskaitlis

Daudzskaitlis

Es _____

Mēs _____

Tu _____

Jūs _____

Viņš _____

Viņi _____

Viņa _____

Viņas _____

Uzraksti pavēli 2. personā !

Pagātne

Es _____

Mēs _____

Tu _____

Jūs _____

Viņš _____

Viņi _____

Viņa _____

Viņas _____

Nākotne

Es _____

Mēs _____

Tu _____

Jūs _____

Viņš _____

Viņi _____

Viņa _____

Viņas _____

2. Ieraksti trūkstošo! Izdomā, kuri laiki prasīti, kurus drīkst izvēlēties!

Kad mēs uzv__lk__ karogu, tad jūt__ prieku. Ko jūs jūt__? Piesie__

karoga auklas!! Tās jānostipri__. Es tev patī__, arī tu man patī__.

Viņš vakar izv__lk__ lielo laimestu, bet jūs to neizv__lk__. Ja jūs

rīt laimēs__t, jūs naudu liks__t bankā. Nelie__t centus zekē!! Vai

mēs to dar__m? Vai jūs to dar__t? Mēs saprot__m, jūs arī saprot__t.

3. Uzraksti 5 noriseņus, kurus loka kā -beržu, gāžu, ciešu-!

4. Kāds laiks, skaitlis un persona? (īstenības izteiksmē)

Dzēsa_____; dzēsis_____; kož__

_____; kodām____

skaud_____; skauda_____.

1. Ieraksti pareizās galotnes! (Skati 14.A lpp.)

Mēs vakar spraud____. Viņi, viņas rīt spraud____. Es šodien sprau____.
Tu rīt sprau____. Jūs rīt svied____. Mēs vakar svied____. Tu parīt svie-
d____. Pērn viņi svied____. Es šodien pūš____. Vai tu rīt pūt____? Aizva-
kar mēs pūt____. Tas vakar apgāz____. Tie rīt dzēs____. Mēs nupat griez____.

2. Kā loka -drāzt, grūst, ost, spriest, dzēst, iet īstenības izteiksmē?

Tagadnes viensk. 2.p.-_____

Tagadnes daudzsk. 2.p.-_____

Tagadnes viensk. 3.p.-_____

Pagātnes daudzsk. 2.p.-_____

Pagātnes daudzsk. 1.p.-_____

Pagātnes viensk. 1.p.-_____

Nākotnes daudzsk. 1.p.-_____

Nākotnes daudzsk. 2.p.-_____

Nākotnes viensk. 1.p.-_____

Nākotnes viensk. 2.p.-_____

3. Pavēle vai īstenības izteiksme? Ieliec pieturas zīmes!

Pūt, vējiņi Negrūd mani Mēs saozām dūmus Jūs uguni nodzēsāt
Drāz iesmu Viņi par to sprieda Vai vējš lapu aizpūta Vakara koda odi

4. Pavēle - (Ieraksti teikumus!) Pūt, vējiņi!

5. Īstenības izteiksme-

6. Uzraksti nenoteiksmi teikumos lietātiem norisējiem! (Pūt! - pūst.)

1. Loki -dzimt, izžūt, salt- īstenības izteiksmē!

		<u>Tagadne</u>	
		<u>Vienskaitlis</u>	<u>Daudzskaitlis</u>
Es			Mēs
Tu			Jūs
Viņš			Viņi
Viņa			Viņas
		<u>Pagātne</u>	
Es			Mēs
Tu			Jūs
Viņš			Viņi
Viņa			Viņas
		<u>Nākotne</u>	
Es			Mēs
Tu			Jūs
Viņš			Viņi
Viņa			Viņas

2. Uzzraksti pavēli 2. personā!

Saliktie laiki (Es esmu, biju, būšu)

Tagadne

Es esmu	Tu esi	Viņš,viņa ir	Mēs esam	Jūs esat	Viņi,viņas ir
salis,	salis,	salis,	saluši,	saluši,	saluši,
salusi.	salusi.	salusi.	salušas.	salušas.	salušas.

3. Darini pagātņi un nākotņi!(Lietā salis,salusi,saluši,salušas!)

Es biju Tu biji Viņš,viņa bija Mēs bijām Jūs bijāt Viņi,viņas bija.
Es būšu Tu būsi Viņš,viņa būs Mēs būsim Jūs būsīt Viņi,viņas būs.

4.Loki saliktos laikus īstenības izteiksmes tagadnē, pagātnē un nākotnē! (mutvārdiem)

Es esmu gājis,gājusi;es esmu nesis,nesusi;es esmu kāpis,kāpusi;es es-
mu klie dzis,kliegusi;es esmu mācījies,mācījusies;es esmu bijis,bijusi.

1. Pieraksti norisenim - reibt - visās personās galotnes īstenības izteiksmē!

	<u>Tagadne</u>	<u>Pagātne</u>	<u>Nākotne</u>
Es	reib _____	reib _____	reib _____
Tu	reib _____	reib _____	reib _____
Viņš, viņa	reib _____	reib _____	reib _____
Mēs	reib _____	reib _____	reib _____
Jūs	reib _____	reib _____	reib _____
Viņi, viņas	reib _____	reib _____	reib _____

2. Saliktie laiki. (Būt reibis, reibusi, reibuši, reibušas)

<u>Tagadne</u>	
Es _____	Mēs _____
Tu _____	Jūs _____
Viņš _____	Viņi _____
Viņa _____	Viņas _____

<u>Pagātne</u>	
Es _____	Mēs _____
Tu _____	Jūs _____
Viņš _____	Viņi _____
Viņa _____	Viņas _____

<u>Nākotne</u>	
Es _____	Mēs _____
Tu _____	Jūs _____
Viņš _____	Viņi _____
Viņa _____	Viņas _____

3. Uzraksti pavēli 2.personā vienskaitlī un daudzskaitlī!

Reib _____! Reib _____!

4. Ieliec pieturas zīmes! Uzraksti -pavēle vai īstenības izteiksme-!

Naudu nopelnīt nav viegli (_____) Netērē to vieglprātīgi (_____)

Kas izšķiež, tas iekrīt parādos (_____) Lietā saprātu (_____)

Pērc to, kas nepieciešams (_____) Kas netaupa, tas nonāk nabadzībā (_____) Dzīvē viss jāapdomā (_____)

Vajadzības izteiksme
Debitīvs

16.A
(160. -162. lpp.)

Norisenis vajadzības izteiksmē izsaka vajadzību.

Darītāja vārds nostājas datīvā. Piem., man, tev, viņam, viņai, mums, jums, viņiem, viņām. Vajadzības izteiksmi darina no Istenības izteiksmes trešās personas, pieliekot priedēkli - ja -. Viņš līmē -- viņam jālīmē.

1. Darini vajadzības izteiksmi! Būvēt, cirst.

Vienskaitlis

Daudzskaitlis

Nekad nesaki - man vajag iet; bet lietā - man jāiet.

Nevis - jādara ko? ; bet - jādara kas?

2. Uzraksti pareizo formu!

Man vajag mazgāties, apkopties. - Man jāmazgājas, _____
Jums vajag runāt, sacīt. - _____
Tev vajag liet, ziest. - _____
Māja _____ uzliek jaun _____ jūmt _____. Laiviniekam _____ uzvelk vis _____ buķ _____.
Saimniek _____ uzrok vien _____ dob _____. Gājēj _____ uz ielas _____ vēro braucēj _____.
Vingrotāj _____ lēc pāri aukl _____. Visiem skolniek _____ tur som _____
tīr _____. Katr _____ lasītāj _____ uzmana sav _____ grāmat _____. Tirgotāj _____ prec _____
_____ iesaiņo. Pircēj _____ par tām _____ samaksā. Palīg _____ vienmēr _____ pateicas,
_____ patencina, _____ pasaka paldies. Au stā laikā ļaudīm silt _____ apģērb _____.
Atradēj _____ atdod atradum _____, bet par to _____ saņem pateicīb _____ alg _____.
Naud _____ glabā droš _____ viet _____. Kas naud _____ sakrājis, t _____ t _____ nogulda
bank _____. Man _____ raksts vingrinājum _____, diktāt _____, kā arī gar _____ domrakst _____.

Debitīvs

1. Darini vajadzības izteiksmi no norisējiem: kāsēt, klepot, elst!VienskaitlisDaudzskaitlis

_____	_____
_____	_____
_____	_____
_____	_____

2. Pārraksti stāstu vajadzības izteiksmē!

Pavasari lapas plaukst. Rudenī tās nobirst. Vasarā siltuma dēļ, mēs gatavojam plānu materiālu apģērbus. Turpretī ziemu tos šuj no biezas drānas. Naktī cilvēki gul, bet dienu viņi iet darbos. Tu rūpējies par uzturu, jo citādi nomirsi badā. Bērni vēl nestrādā.

3. Pārveido vajadzības izteiksmi īstenības izteiksmē!

Man ir, bija, būs jāraksta vēstule.	_____
Tev ir, bija, būs jālasa avīze.	_____
Mums ir, bija, būs jāgaida māte.	_____
Viņam ir, bija jāiet, jārunā.	_____
Jums nav, nebija jāvaid, jāguļ.	_____
Tev nebūs jākliedz, jābēg.	_____
Viņai jākavē, jāsauc, jāaicina.	_____
Man jāceļ, jāber, jādzeļ, jāņem.	_____

Vietniekvārdi stāv lietvārdu vai kādeņu vietā.

Personu vietniekvārdi ir: es, tu, viņš, viņa, mēs, jūs, viņi, viņas.

Piederības vietniekvārdi ir: mans, tavs, viņa, viņas, savs, mūsu, jūsu, viņu, savi, savas.

Norādāmie vietniekvārdi ir: tas, tā, tāds, tāda, šāds, šāda, šis, šī u.c.

Jautājamie vietniekvārdi ir: kas? kāds? kāda? kurš? kuŗa? u.c.

1. Pasvītrā personu vietniekvārdus!

Mēs brauksim uz Liepāju. Vai tu dosies līdz? Māte saka, ka viņa esot ar mieru tevi aizvest. Mums abiem, tēvam un man, jāapskata osta. Vai jūs to jau redzējāt? Mūsu Pēteris palikšot mājā, viņš esot slims.

2. Pasvītrā piederības vietniekvārdus!

Skolā mums katram ir sava vieta. Mans skolotājs ir stingrs. Viņš ir mūsu paziņa. Vai tavā klasē ir daudz skolēnu? Kāds ir jūsu audzinātājs? Mēs dzīvojam viņa radu namā. Tas ir jums kaimiņos. Sava māja.

3. Pasvītrā norādāmos vietniekvārdus!

Tas ir mans draugs. Viņš dzīvo tajā namā. Tie ir tava dzīvokļa logi? Tādi gaiši logi! Šādu mājokli es arī vēlētos. Šī iela ir apgaismota. Tādā dzīve ir droša. Šiem ziediem lielas lapas. Tos tu nepem!

4. Pasvītrā jautājamus vietniekvārdus!

Kas tu esi? Kā tevi sauc? Kuŗa ir tava māsa? Kāda viņa ir katās? Kur mēs iesim? Kādu grāmatu tu vēlies? Cik tā maksā? Kā man nav? Kam dosi šo dāvanu? Ko jūs pirksit? Kas atnāca? Kāpēc vēl kavēties?

5. Ieraksti vietniekvārdus!

_____ tēvam un mātei dāvināšu aploksnes. _____ vecākus iepriecinās. Rīt atdošu _____ spalvu. Brālis meklē _____ cepuri. _____ pazaudēja? _____ no jums sāp galva? _____ jādzer zāles? Alma un _____ esam draudzenes. _____ satiekam labi. _____ ir vecākā? _____ ir grūti pasakāms. _____ vēlos būt jau liela, bet _____ māsa ta nedomā.

Pronōmens

1. Ieraksti piemērotos vietniekvārdus!

_____ notika, kad _____ biju mazs? _____ suns _____ iekoda. No _____ kodiena _____ kāja sapampa. _____ kaimiņš _____ aizveda pie _____ ārsta, jo _____ mājā neviena nebija. Ko ārsts darīja? _____ iedeva zāles. _____ gadījumu _____ nekad neaizmirsīšu. Sacīšu par to, kaimiņ _____ vienmēr paldies! Citreiz _____ atmaksāsim. Vai _____ sapratāt?

2. Tavs krekls. Mēs mācāmies. Es viņai dodu. Ko tu nem?

_____ soma. _____ jāliek. _____ doma. _____ dara? _____ jostai. _____ zini. _____ jāiet. _____ ir?

3. Kāds vietniekvārds?

Mūsu (piederības vietniekvārds) dārzam apkārt ir stiepļu žogs. Mans (_____) tētis tur iestādīja mums (_____) ogu krūmus. Kādi (_____) tie (_____) ir? Es (_____) savējo (_____) labi mēslošu. Tev (_____) jādara tāpat. Ko (_____) jūs (_____) par to sakāt? Savs (_____) pienākums katram veicams. Kurš (_____) no jums (_____) to dara? Viņš (_____) dara, viņa (_____) nedara. Viņi (_____) saka, ka tie, šī, šīs, tāds ir (_____).

4. Izraksti atsevišķi visus vietniekvārdus!

Mums ar mācīšanos neveicas, viņiem gan. Kāda vaina? Es ar savu draugu mācos kopā. Tas ir patīkami. Tam ir savs labums. Kas vēl tā dara? Vai tu ar viņām satiecies? Tās ir šīs meitenes māsas. Mēs pazīstamies. Tu?

Ievēro, kā loka vietniekvārdus!

1. Loka vietniekvārdu -tu-!

<u>Vienskaitlis</u>			<u>Daudzskaitlis</u>		
Nom.-kas?	es,	t _____	Nom.-kas?	mēs,	j _____
Ģen.-kā?	manis,	t _____	Ģen.-kā?	mūsu,	j _____
Dat.-kam?	man,	t _____	Dat.-kam?	mums,	j _____
Akuz.-ko?	mani,	t _____	Akuz.-ko?	mūs,	j _____
Instr.-ar ko?	ar mani,	ar t _____	Instr.-ar ko?	ar mums,	ar j _____
Lok.-kur?	manī,	t _____	Lok.-kur?	mūsos,	j _____

2. Ieraksti vietniekvārdus!

_____ esam latvieši. _____ ir gauss. _____ esat čakli. _____ ir te.
_____ esmu aizmāršīgs. _____ ir bezkaunīgas. _____ redzu _____, _____,
_____, _____. Vai _____ iedevāt _____, _____, _____, _____,
laikrakstu? Kas nāk? _____

3. Loka vietniekvārdus -tā, sava-!

Nom.-___?	tā,	sava	Nom.-___?	tās,	savas
Ģen.-___?	_____	_____	Ģen.-___?	_____	_____
Dat.-___?	_____	_____	Dat.-___?	_____	_____
Akuz.-___?	_____	_____	Akuz.-___?	_____	_____
Instr.-ar ko?	_____	_____	Instr.-ar ko?	_____	_____
Lok.-___?	_____	_____	Lok.-___?	_____	_____

4. Loka vietniekvārdus: kas, tas, viņa!

Nom.- _____
Ģen.- _____
Dat.- _____
Akuz.- _____
Instr.- _____
Lok.- _____

1. Loci personu vietniekvārdus: tu, viņš, viņa!

	<u>Vienskaitlis</u>	<u>Daudzskaitlis</u>
Nom. ____?	_____;	_____
Gen. ____?	_____;	_____
Dat. ____?	_____;	_____
Akuz. ____?	_____;	_____
Instr. ____?	_____;	_____
Lok. ____?	_____;	_____

2. Loci piederības vietniekvārdus: mans, tava, savs!

Nom. ____?	_____;	_____
Gen. ____?	_____;	_____
Dat. ____?	_____;	_____
Akuz. ____?	_____;	_____
Instr. ____?	_____;	_____
Lok. ____?	_____;	_____

3. Loci norādāmos vietniekvārdus: tas, tā, šī!

Nom. ____?	_____;	_____
Gen. ____?	_____;	_____
Dat. ____?	_____;	_____
Akuz. ____?	_____;	_____
Instr. ____?	_____;	_____
Lok. ____?	_____;	_____

4. Uzraksti vietniekvārdus datīvā!

Piederības: _____

Norādāmos: _____

Personu: _____

Jautājamās: _____

5. Uzraksti vietniekvārdus ģenitīvā!

Personu: _____

Jautājamās: _____

Vēstulū rakstīšanas vingrinājumi1. Uzraksti vēstuli kādam ģimenes loceklim, radam, draugam!Lietā Tu, Tevis, Tev u.c., kas vēstulē jāraksta ar lielo burtu!

Datums _____

Uzruna _____!

Apjautāšanās par veselību, dzīvi u.t.t. _____

Ziņas par sevi, kā arī rakstīšanas nolūks _____

Atvadīšanās, laba vēlējumi _____

Paraksts _____

2. Uzraksti vēstuli kādam svešam cilvēkam vai arī kādai pazīnai!Lietā Jūs, Jūsu, Jums u.c., kas vēstulē jāraksta ar lielo burtu!

Datums _____

Uzruna (sievietēm - cienījamā; vīriešiem - godājamais).!

Vēstules saturs: _____

Atvadīšanās _____

Paraksts _____

© 2010 Blackwell Publishing Ltd *Journal of Internal Medicine* 267: 101–108

!

!

Vēstulēm jābūt uzrakstītām tīrā, glītā rakstā, labā valodā, bez kļūdām. Sekmes būs labas, ja rakstīsi uzmetumu.

Prievārdi ir: aiz, ap, bez, no, pa, par, pār, pie, pēc, līdz, uz, zem u.c.

Prievārdi ir parasti to vārdu priekšā, ar ko tie biedrojas, izņemot: dēļ, labad.

Pulkstenis ir uz rokas. Es dziedu prieka dēļ.

1. Pasvītrā prievārdus!

Stāvu uz sliekšņa un saucu: - Neej uz māju, nāc pie manis! Mēs ar Duksi iesim tevi pavadīt gar parku. Netālu no turienes ir veikals, kas ir atvērts līdz vakaram. Tas ir cilvēku ērtības dēļ. Katrs iepērkas pēc patikas, sava prieka labad. Neej tur bez manis! -

2. Izraksti prievārdus un vārdus, Kādā locījumā ir vārds, ar ko prievārds biedrojas?

Uz sliekšņa - uz kā?

Vienskaitļa ģenitīvs.

Daži prievārdi biedrojas ar citām vārdu šķirām un kļūst par saliktepjiem. Tie jāraksta kopā. Aiz + iet = aiziet.

3. Darini saliktepus! Lietā: pa, uz, pie, sa, at, no, ie!

1. Pasvītrā prievārdus! (Arī saliktenos)

Vakar es aizgulējos un ierados skolā bez somas. Par nolaidību man bija jāpaliek pēc stundām. Sadusmojos uz sevis. Uzmanīties varēju.

2. Izraksti prievārdus un vārdus, Kādā locījumā ir vārds, ar ko ar ko tie biedrojas! prievārds biedrojas?

_____	_____
_____	_____
_____	_____
_____	_____

3. Ieraksti trūkstošo! Pasvītrā prievārdus!

Kārlis _____ draugu ies _____ slidotavu. Jēkabs _____ darbā _____ tiksies _____ mums. Man _____ to prieks, jo _____ viņu esam labās domās. _____ tam es iešu Kārlim _____. Viņi man ne _____ teiks, darīs to mana prieka _____. No laimes uzdziedu.... Iešu _____ mežu. Tur sēdīšos _____ ozola, ēnā _____ pūtīšos. Nemšu _____ avīzi, ko _____ lasīt. _____ ozola zariem _____ gulēt nav slikti. Debess _____ galvas ir zila, zeme saules _____ sildīta. Krūmā _____ dziedās putns. Drīz iešu _____ mājām.

4. Uzraksti 5 saliktenus ar prievārdiem!

5. Izdomā 5 piemērus! Iekavās ieraksti locījumu!

Apstākļi norāda, apzīmē darbības laiku, vietu, kārtu(veidu).

Piem. Pašlaik turp bieži iet nav ieteicams.

1. Sadali dotos apstākļus pēc to nozīmēm!

Tuvāk, citur, pēkšņi, projām, lēnām, augšup, rāpus, te, kad, daž-
reiz, kājām, vāciski, sen, rīt, pērn, šur, tagad, reti, vietām, mū-
žam, kārtīgi, priekšā, jau, agri, sēdus, koši, garām, pulksten, vēl,
pirmkārt.

Vietas apstākļi: _____

Laika apstākļi: _____

Veida apstākļi: _____

2. Pasvītrā apstākļus, pieraksti, ko tie norāda!

Dienu gul, nakti strādā. (Dienu-laika apstākļenis, _____)

Mūžam zili ir Latvijas kalni. (_____) Vairāk strādāt, ma-

zāk runāt. (_____) Ārā vietām redzama rasa. (_____)

Viņš snauda sēdus. (_____) Drīz es veikli skriešu lejup

pa kalnu. (_____) Šovasar cītīgi mācīšos vāciski. (_____

_____) Ej kokām garām! (_____)

3. Darini apstākļus!

Čakls - čakli; veikls - _____; gulēt - _____; peldēt - _____;

leja - _____; kalns - _____; ziema - _____; vieta - _____.

4. Izdomā 5 piemērus! (Vai arī to sameklē lasāmgrāmatā!)

1. Sameklē 5 divzīlbīgus vietas apstākļus! (Skaties valodas mācības grāmatā!)

2. Sameklē 5 divzīlbīgus laika apstākļus!

3. Sameklē 5 divzīlbīgus veida apstākļus! (kārtas apstākļus)

4. Sameklē visus vienzīlbīgus apstākļus, pieraksti, ko tie norāda!

(Laika apstākļi -5) _____

(Vietas apstākļi -5) _____

(Kārtas apstākļi -5) _____

5. Izdomā 3 teikumus ar vietas apstākļiem! (Vai arī sameklē tos grāmatā!)

6. Izdomā 3 teikumus ar laika apstākļiem!

7. Izdomā 3 teikumus ar veida (kārtas) apstākļiem!

Teikumos lietā īpašus vārdus, ko sauc par saikļiem.

Saikļi ir: kas, kurš, ka, kā, un, bet, lai, kur, kad, jo, ja, kamēr, vai, tomēr, kāds, cik, tāpēc, tāpēc ka, kaut, lai gan u.c.

1. Pasvītrā saikļus!

Zinu, ka jaunieša uzdevums ir mācīties un pieņemt gudrībā. Vecāki runā par to, kas jādara, lai viss labi izdotos, bet daudzi to, kas būtu jādzird, nemaz neievēro, lai gan saprot, cik tas slikti. Saki, vai tā nav? Saprotam gan, bet nedarām, jo negribam. Vai zini, ko gribi?

Teikumos saikļi saista divus vai vairākus vārdus.

Zoss un pīle ir mājputni.

2. Sameklē grāmatā 3 piemērus! Pasvītrā saikļus!

Saikļi saista arī divus vai vairākus teikumus.

Gaiziņa kalnā slēpē, bet Gaujā peldas.

3. Sameklē grāmatā 3 piemērus! Pasvītrā saikļus!

Saikļi ievada teikumus.

Lielupei, kas tek cauri Zemgalei, ir daudz pieteku.

4. Sameklē grāmatā 3 piemērus! Pasvītrā saikļus!

1. Uzraksti saiklus!

2. Pasvītrā saiklus!

Skolā mācos vēsturi un dabas zinības. Rudeņos dienas saraujas, bet naktis kļūst garākas. Salst, jo ir ziema. Jāsaka, ka, lai gan ziemu snieg un salst, tomēr tas nav tik nepatīkami, kā liet sviedrus vasaras karstumā, kam piebiedrojies mitrums, ko grūti paciest.

3. Izlietā dotos saiklus!

_____, bet _____

_____, ka _____

_____, jo _____

_____, lai _____

_____, kad _____

_____, kur _____

_____, ja _____

4. Sameklē grāmatā 5 piemērus, kur saiklis savieno vārdus!

5. Sameklē grāmatā 3 piemērus, kur saiklis savieno teikumus!

6. Sameklē grāmatā 3 piemērus, kur saiklis ievada teikumus! (Izņemot-
un, bet)

7. Ieliec pieturas zīmes! Kā mežā sauc tā atskan. Kas māc tam nāk. Jo kādam sāp jo viņš klie dz. Kur dūmi tur uguns. Labs tas darbiņš kas padarīts.

Valodas vismazākā daļa ir skapa. Skapas iedala:

patskaņos un līdzskaņos.

1. Patskaņi Līdzskaņi

Īsie: _____ Nemīkstinātie: _____

Garie: _____

Divskaņi: _____ Mīkstinātie: _____

2. Uzraksti alfabētiski!

Skapas veido vārdus.

Vārdus iedala vārdu šķirās.

Valodā tās lietā dažādu jēdzienu nosaukšanai.

3. Uzraksti 5 vārdus katrai vārdu šķirai, kas

nosauc priekšmetus: _____

nosauc darbību: _____

priekšmeta īpašības: _____

priekšmeta skaitu: _____

kā darbība notiek: _____

kur darbība notiek: _____

kad darbība notiek: _____

priekšmetu attiecības: _____

stājas priekšmeta
nosaukuma vietā: _____

izsaka sāpes, prieku: _____

Vārdu šķiras, pakļaujoties zināmai likumībai, veido teikumus.

Teikumi sastāv no teikuma locekļiem.

4. Darini vienkāršus nepaplašinātus un vienkāršus paplašinātus teikumus!

a)	<u>Priekšmets</u>	<u>Darbība</u>	<u>Priekšmets</u>	<u>Darbība</u>
	<u>Upe</u>	<u>tek.</u>	<u>Laivinieks</u>	<u>airē.</u>

Piem. _____

b)	<u>Īpašība</u>	<u>Priekšmets</u>	<u>Darbība</u>	<u>Priekšmets</u>	<u>Kā darbība notiek</u>	<u>Darbība</u>
	<u>Plata</u>	<u>upe</u>	<u>tek.</u>	<u>Laivinieks</u>	<u>spēcīgi</u>	<u>airē.</u>

Piem. _____

Analizējot vienmēr lietā pilnus jautājumus un paskaidrojumus!
Ievēro - analizes kārtībā atrodami paskaidrojumi visām analizēm.

Pērn jaunie draugi pieklājības dēļ laika kavēklim dārzā mierīgi
spēlēja tenisu.

Kas spēlēja? Draugi - teikuma priekšmets, jo atbild uz VIRSLOCEKLI
jautājumu kas?

Ko draugi darīja? Spēlēja - izteicējs, jo atbild uz jau- JĀATRŌD
tājumu ko darīja? PIRMIE!

Kad spēlēja? Pērn - laika apstāklis, jo atbild uz jautājumu kad?

Kādi draugi? Jaunie - apzīmētājs, jo atbild uz jautājumu kādi? un
apzīmē lietvārdu.

Kādēļ spēlēja? Pieklājības dēļ - cēloņa apstāklis, jo atbild uz
jautājumu kādēļ?

Kā kavēklim? Laika - apzīmētājs, jo atbild uz jautājumu kā? un
apzīmē lietvārdu.

Kādā nolūkā spēlēja? Kavēklim - nolūka apstāklis, jo atbild uz
jautājumu kādā nolūkā?

Kur spēlēja? Dārzā - vietas apstāklis, jo atbild uz jautājumu kur?

Kā spēlēja? Mierīgi - kārtas apstāklis, jo atbild uz jautājumu
kā? un apzīmē noriseni (verbu).

Ko spēlēja? Tenisu - papildinātājs, jo atbild uz jautājumu ko?

Veiksmīgai analizei vienmēr lietā analizes kārtību!

Ērtības labad pārraksti to uz atsevišķas lapas!

Teikuma priekšmets atbild uz jautājumu kas?

Analīze

1. Lietā analīzes kārtību! Raksti tāpat, kā tur ir - pilnus jautājumus un pilnus paskaidrojumus! Tad attīstīsi savu domāšanu.

Atnāca rudens. Dienas kļuva īsākas. Vēss gaiss līda ļaudīm aiz apkaklēm. Viņi steidzās mājup. Lapas dzeltēja. Tās apklāja zemi. Puķes novīta. Visa daba iemīga. Drīz kritīs sniegs. Visu apklās balta sega.

Kas atnāca? Rudens - teikuma priekšmets, jo atbild uz jautājumu kas?

Kas kļuva īsākas? _____

Kas līda? _____

Kas _____?

Kas _____?

Kas _____?

Kas _____?

Kas _____?

Kas _____?

Kas _____?

2. Pasvītrā teikuma priekšmetus! (Edv. Virzas Straumēni)

Bites spieto. Tad tās ieiet stropos. Tur viņas sāk mierīgu dzīvi. Uzplūdusī Lielupe ieiet atpakaļ, krastos. Augstu bija skalojušies tās dzeltenie ūdeņi. Putni taisa savas lizdas. Lielupē guļ ābeļdārzu atspīdumi. Mākoņiem patīk upes skaidrais dziļums. Padebeši iet līdzī tā straumei. Ūdenī peld spursainas zivis. Pļavās smaržo puķes. Padebeši gozējas saulē. Vēji glāsta pļavas un tīrumus. Viss elpo. Arāji sāk lauku darbus. Gani griež stabules. Puiši un meitas strādā. Viņi skaisti dzied.

1. Skolā bērni lasa grāmatas. Visi tās lasa. Vai tu lasi?

(Lietā analīzes kārtību!)

_____ ? _____
_____ ? _____
_____ ? _____

2. Lasāmais ir interesants. Lasītājs iegūst zināšanas. Mēs lasām daudz.

_____ ? _____
_____ ? _____
_____ ? _____

3. Jaunie pērk daudz grāmatu. Viņi tās arī ņem no bibliotēkām. (lasītā-
vām)

_____ ? _____
_____ ? _____

4. Modernais patīk un nepatīk. Cilvēku gaumes ir dažādas. Katrs pērk.

_____ ? _____
_____ ? _____
_____ ? _____

5. Rudeņos dzērves aiznes launagu. Meitīn, ēd brokastis, pusdienas un
vakariņas!

_____ ? _____
_____ ? _____

6. Sameklē lasāmgrāmatā 3 teikumus, pasvītā teikuma priekšmetu!

Izteicējs - predikāts

Izteicējs atbild uz jautājumu ko dara? do darīja? ko darīs?

kas ir priekšmets? kāds ir priekšmets?

1. Lietā analīzes kārtību, pieraksti pilnus jautājumus un atbildes!

Rudepos lapas nobirst. Koki kaili šūpojas vējā. Saule vairs nesilda.

Dienas ir pelēkas. Visi gaida vasaru.

Kas nobirst? Lapas - teikuma priekšmets, jo atbild uz jautājumu kas?

Ko lapas dara? Nobirst - izteicējs, jo atbild uz jautājumu ko dara?

Kas _____? Saule-

Ko dara saule? _____

Kas ir pel.....? _____

Kādas ir dienas? Ir pelēkas _____

Kas _____?

Ko _____?

2. Darini teikumus pēc dotajiem norādījumiem! Attīsti domāšanu!

Teikuma locekļi - teikuma priekšmets, izteicējs.

Jautājumi - kas? ko dara?

Lietātie vārdi - ābols krist(nenoteiksme)

Vārdu šķiras - lietvārds norisenis

Teikums - Ābols krīt.

3. Skaitlis, laiks, norisena izteiksme paša izvēlē.

Teikuma locekļi - teikuma priekšmets, izteicējs.

Jautājumi - _____

Lietātie vārdi - _____

Vārdu šķiras - _____

Teikums - _____

1. a) Brālēns ir nopircis auto. b) Viņš ar māšīcu brauks ciemā. c) Ceļotāji ieradīsies rīt. d) Mēs ciemiņus ļoti gaidām. e) Abi ir mūsu radi. f) Māte priecājas par tikšanos. g) Es jūtos laimīgs. h) Mēs satiksimies.

- a) Kas ir _____? Brālēns
Ko ir darījis ? _____
- b) Kas brauks ? _____
Ko viņš darīs ? _____
- c) _____ ? _____
_____ ? _____
- d) _____ ? _____
_____ ? _____
- e) _____ ? _____
_____ ? _____
- f) _____ ? _____
_____ ? _____
- g) _____ ? _____
_____ ? _____
- h) _____ ? _____
_____ ? _____

2. Sameklē lasāmgrāmatā 3 teikumus ar izteicēju, pasvītrā tos!

3. Pasvītrā izteicējus!

Barontēvs savāca un sakārtoja tautasdziesmas. Viņš ir atstājis darba paraugu. Mazais cilvēks dzīvo sev, dižgars strādā un rūpējas tautas labā. Vai tu centies būt dižgars? Vai tu vēlies tāds kļūt? Tas nav viegli. Darbs dara darītāju. Pamēģini to! Visi par to priecātos.

Apzīmētājs - adjektīvs

Apzīmētājs atbild uz jautājumu kāds? kurš? kā? cik?

Apzīmētājs apzīmē lietvārdu.

1. Lietā analīzes kārtību! Vispirms analizē teikuma virslocekļus!

a) Desmitās oktobra dienas raibais zelts grezno dabu. b) Trīs dažādu koku sugas ir ziemcieši. c) To zari nav kaili visbargākajā ziemas laikā.

a) Kas _____?

Ko dara _____?

Kāds zelts? Raibais - apzīmētājs, jo atbild uz jautājumu kāds?
un apzīmē lietvārdu.

Kuras dienas? Desmitās-

Kā zelts? Dienas-

b) Kas ir ziem.....? Sugas-

_____? Ir ziemcieši-

Kādu koku? _____

Cik sugu? _____

Kā sugas? _____

c) Kas _____?

_____? _____ -izteicējs

_____? _____ -apzīmētājs

_____? _____ -apzīmētājs

_____? _____ -apzīmētājs

2. Darini teikumu!

Teikuma locekļi - apzīmētājs apzīmētājs teikuma priekšmets izteicējs

Jautājumi- kāda? kā?

Lietātie vārdi - mīļš tēvs roka noglāstīt.

Vārdu šķiras- _____

Teikums - _____

1. Lietā analīzes kārtību, pilnus jautājumus un atbildes!

Siltajā vasaras vakarā spežs mēness spīdēja tumšajā debess malā.

Kas _____ ? _____
_____ ? _____ -izteicējs
_____ ? _____ -apzīmētājs
_____ ? _____ -apzīmētājs
_____ ? _____ -apzīmētājs
_____ ? _____ -apzīmētājs
_____ ? _____ -apzīmētājs
_____ ? _____ -apzīmētājs

2. Ieraksti apzīmētājus!

_____ Aina _____ kaimiņš nopirka _____ papīru. Es
iegādāšos _____ žurnālus un _____ avīzes. Būs jāizdod
_____ naudas, bet _____ vēlēšanās nav peļama. _____
tirgotājs, _____ pārdevējs saņem _____ peļņu. _____
sportisti slēdz _____ līgumus. _____ darbs, _____
augļi. _____ vītols aug _____ vidū. _____
_____ dūmi ceļas no _____ izcirtuma. _____ celmi
_____ vīriem jāsadedzina turpat _____ mežā. _____
balķus vedīs uz _____ pilsētu. _____ mājas ceļ no _____
_____ materiāliem. _____ parkā dēstīs _____, _____ krūmus.

3. Sameklē lasāmgrāmatā 5 piemērus, pasvītrā apzīmētājus!

Papildinātājs atbild uz jautājumiem ko? kam? ar ko? ko darīt?

Teikumā tas papildina izteicēju.

1. Analizē vispirms virslocekļus, tad apzīmētāju, papildinātāju! Lietā analīzes kārtību! Tur ir atrodamie pārējie paskaidrojumi. Raksti pilnas atbildes!

a) Es centos iedot ziedojumu vācējam naudu. b) Latvieši vēlas skolas pabalstīt. c) Viņi tām līdzekļus saziēdo.

a) Kas _____?

Ko _____?

Kā _____? Ziedojumu-

Ko centos iedot? Naudu-papildinātājs, jo atbild uz jautājumu ko?

Kam centos iedot? Vācējam-papildinātājs, jo atbild uz jautājumu kam?

Ko centos darīt? Iedot-papildinātājs, jo

b) Kas _____?

_____? Vēlas-

_____? Skolas-

_____? Pabalstīt-

c) Kas _____?

_____? Saziēdo-

Kam _____?

Ko _____?

2. Darini teikumus ar papildinātājiem! (Paraugš 25., 26.A)

Teikuma locekļi- teikuma izteicējs apzīmētājs papildinātājs papildin. priekšmets _____

Jautājumi- _____ kam? ko?

Lietātie vārdi- _____ kakš piens

Vārdu šķiras- _____ lietvārds lietvārds

Teikums- _____ kakim pienu.

1. Ieliec papildinātājus!

Suns iekoda (bērns)_____. Vista baņo (cālis)_____. Bezdelī-
ga mūrē (lizda)_____. Bērns sauc (māte)_____. Brālis (es)
_____ dod (ābols)_____. Tas (mēs)_____! (Es)_____ vecāki
lūdz (ko?)_____. Vējš (zēns)_____ norāva (cepure)_____.
Es (tu)_____ rādu (saule)_____. Ziemeļi nopūš (egle)_____
sniega (apmetnis)_____. Budēļiem ciemā dod gardu (cienasts)_____
_____. Nesit (kaķis)_____! Neaizmirsti iedot (suns)_____
(kauls)_____! Kalējs (Jānis)_____ māca (amats)_____.
Dēls (tēvs)_____ apsola (darbs)_____ centīgi _____.

2. Tēvs man nopirka košu puķi. (Analizē! Lietā analīzes kārtību!)

Kas _____?

_____?Nopirka-

_____?Košu-

Kam _____?

Ke _____?

3. Kronvalds mudināja latviešus neaizmirst savu valodu un tautu.

_____?

_____?

Kādu val... ?

_____?Latviešus-

_____?Neaizmirst-

_____?Tautu-

_____?

4. Mazdēls vectēvam stāstījis pasaku. (Analizē virslocekļus, papildinātājus!)

_____?

_____?

_____?

_____?

Kārtas apstāklis atbild uz jautājumiem kā? kādā kārtā? cikārt?

1. Analizē virslocekļus, tad apzīmētāju, papildinātāju, kārtas apstākli:

a) Jaunie steidzīgi gatavojas skolas gaitām. b) Viņu vecāki tos sirsnīgi vēro. c) Vecāku mīluļi solās čakli strādāt. d) Skolas telpas ir labi uzpostas.

a) Kas _____ ?
Ko dara _____ ?

Kā gaitām _____ ? Skolas-apzīmētājs, jo atbild uz jautājumu kā? un apzīmē lietvārdu.

Kā gatavojas _____ ? Steidzīgi-kārtas apstāklis, jo atbild uz jautājumu kā? un apzīmē norisēni. (Salīdzini ar apzīmētāju!)

Kam gatavojas _____ ?

b) Kas vēro _____ ?

_____ ?

_____ vēro ? Tos-

Kā vēro _____ ?

c) Kas solās _____ ?

_____ ?

_____ Vecāku-

Ko solās darīt _____ ?

Kā _____ ? Čakli-

d) Kas _____ ?

Kādas ir telpas? _____

Kā _____ ? Skolas-

Kā _____ ? Labi-

2. Teikuma locekļi apzīmētājs teikuma kārtas apstāklis izteicējs priekšmets

Jautājumi- _____ kā? _____ ko darīja?

Lietātie vārdi- _____ ātri

Vārdu šķiras - _____ kārtas apstāklis

Teikums- _____

1. Pasvītrā kārtas apstāklus!

Ātri nokļuvis ezera galā, Andriksone nemierīgi apstājās. Viņa ceļi ļoti drebēja. Saimniece steidzīgi un uzmanīgi pārmeklēja krastu. Bērnu nebija. Abi sērīgi saskatījās. Sirdis satraukti drebēja.

2. Ieraksti kārtas apstākli!

Peldētājs peld _____. Sacīkstes norit _____. Skatītāji nedomā sēdēt _____. Viņi _____ uzmundrina cīkstopus, kas viens otru _____ boksē. Citiem _____ patīk bokss, bet citi _____ jūsmo par peldēšanu. Vai tu sēdi sacīkstē _____?

3. Pasaki - apzīmētājs vai kārtas apstāklis!

Pareiza atbilde _____; pareizi atbild _____; aplam runāt _____; aplama runa _____; rāmi ūdeņi _____; rāmi soļot _____; rāma plūsma _____; rāmi plūst _____.

4. Analizē virslocekļus, tad apzīmētāju, papildinātāju, kārtas apstākli!

Apdrošināšanas biedrības kūtri maksā prēmijas.

Kas _____? _____
_____?
Kā _____? _____-apzīmētājs, jo _____

Paskaidro!

Kā _____? _____-kārtas apstāklis, jo _____
Paskaidro!
_____?

5. Braukšus mēs neparasti ātri nonācām pilsētā.

_____? Mēs-
_____? Nonācām-
_____? Braukšus-
_____? Neparasti-
_____? Ātri-

6. Kas ir apzīmētājs? Kas ir kārtas-veida apstāklis?

Laika apstākļi pasaka darbības laiku un atbild uz jautājumu kad?
cik ilgi? no kurā laika? līdz kuram laikam?

1. Analizē tikai laika apstākli!

a) Patlaban putni nedzied. b) Rītos biezē migla. c) Drīz atnāks ziema.
d) Novembrī uzkritīs sniegs. e) Tad pēc mēneša būs Ziemsvētki. f) Pūlos
no rīta līdz vakaram.

a) Kad putni nedzied? Patlaban-laika apstākļi, jo atbild uz jautā-
jumu kad?

b) Kad _____ ? _____

c) Kad _____ ? _____

d) Kad _____ ? _____

e) _____ ? _____

f) _____ ? _____

2. Cik pulkstenis? P _____ is ir pieci. P _____ is ir pusseptiņi. P _____ is.
Cikos jāēd ? P _____ en piecos. P _____ en pusseptiņos. P _____ en.
Cik _____ ? P _____ ir seši. P _____ ir četri. P _____.
Cikos _____ ? P _____ sešos. P _____ četros. P _____.

3. Teikuma locekļi-apzīmētājs teikuma laika kārtas izteicējs.
priekšmets apstākļi apstākļi

Jautājumi _____ -kāds? _____ kad?

Lietātie vārdi _____ - _____ rīt

Vārdu šķiras _____ - _____ laika ap.

Teikums _____ - _____

4. Pasvītrā laika apstākļus!

Ziemā kails, vasarā svārkus šuj. Rīt no rīta celšos agri. Tad būs la-
bi. Strādāju no rīta līdz vakaram. Kopš bērnības man patīk mūzika.
Vēlu eju gulēt, bet agri uzmožos. Pārtraukums ir pulksten divos.
Naktī ir tumšs.

1. Analizē tikai laika apstākļus!

Nāksu jaunnedā. Pašlaik nav izdevīgi. Tas dažreiz notiek. Arvien smaidi.

Kad _____ ? _____

_____ nav izdevīgi ? _____

_____ notiek ? _____

_____ smaidi ? _____

2. Darini teikumu!

Teikuma locekļi -	teikuma priekšmets	laika apstākļi	izteicējs	papildinātājs
-------------------	--------------------	----------------	-----------	---------------

Jautājumi -		kad?	ko dara?	ko?
-------------	--	------	----------	-----

Lietātie vārdi -		vakars	lasīt	
------------------	--	--------	-------	--

Vārdu šķiras -		lietvārds		
----------------	--	-----------	--	--

Teikums -				
-----------	--	--	--	--

3. Uzraksti jautājumu un atbildi!

Cik ir pulkst _____ ? _____

Cikos sākas izrāde? _____

4. Analizē! (Virslocekļi, apzīmētājs, apstākļi)

Skaidrās naktīs mēness spīd ļoti spoži.

Kas _____ ? _____

_____ ? _____

_____ ? _____ -apzīmētājs, jo

_____ ? Spoži -

_____ ? Ļoti -

5. Cikos jābrauc _____ ?

Cik ilgi būsi te? _____

Kad brauksi prom? _____

6. Darini 5 laika apstākļus!

Maija mēnesis - maija mēnesī, maijā, mēnesī. Brīdis - brīdī.

Vietas apstāklis apzīmē darbības vietu. Tas atbild uz jautājumu kur? kurp? no kurienes? uz kurieni?

1. Analizē 1. teikumā visus locekļus! Nākamajos tikai vietas apstākli.

a) Kociņi brauks pie Kļavām. b) Tur rīkošot medības. c) No pilsētas līdz meža mītnei esot deviņdesmit jūdžu. d) Mītnē esot patīkami. e) Nepaliec mājā! f) Dodies līdz izbraukumā! g) Meža biežumos mājojot brieži.

a) _____ ? _____
_____ ? _____

Kur brauks ? Pie Kļavām-vietas apstāklis, jo atbild uz jautājumu kur

b) _____ ? _____

c) No kurienes ? No

Līdz ? _____

d) _____ ? _____

e) _____ ? _____

f) _____ ? _____

g) _____ ? _____

2. Darini teikumu! (Skaties 25.A, 26.A!) Attīsti domāšanu!

Teikuma locekļi - apzīmētājs teikuma kārtas izteicējs vietas
priekšmets apstāklis apstāklis

Jautājums - _____

Lietātie vārdi - jauns centīgi tīrums

Vārdu šķiras - _____

Teikums - _____ tīrumā.

3. Apzīmētājs Papildinātājs

Kurš? kas? ko darīja? kur? kam? ko?

draugs nopirkt Ints

(Izvēlies skaitli, darbības laiku un izteiksmi!)

1. Vietā analīzes kārtību! Analizē vīrslocekļus, tad pārējos!

Vīri slēpē kalnos.

_____ ? Vīri-
_____ ? Slēpē-
_____ ? Kalnos-

2. Birzī zem pazarēm pogo lakstīgala.

_____ ?
_____ ?
_____ ?
_____ ?

3. Latvijā pie Ventas ūdenskrituma ir jauka dzīve.

_____ ?
_____ ?
_____ ?
_____ ?
_____ ? Ventas-

4. Izdomā teikumus, darinot vietas apstākļus no dotajiem vārdiem!

Sāpus, mājup, vietām, visur, krūmi, celms, bērzs, stumbrs, tāss, rati.

5. Pasvītrā vietas apstākli!

Ziemeļos viss vairāk smaržo. Dienvidos tā nav. Mežos, gar laukiem, gar ceļiem, starp druvām zaļo koki. Ziedos iekritušas rasas lāses. Tur apkārt lido tauriņš. Dieva gādībā cilvēks tiecas pretī nākotnei. Ej turp! Nāc, Dieviņ, šovakar pie manīm vakarēt! Istabā sveces deg, pagalmā ugun-
tīna, uz jumtīna mēnestiņš raksta gaismas grāmatā. Paspārnē-nekā. Aus-
trumos un rietumos durvis sev ver saule. Pie debesīm daudz zvaigžņu.
Dzīvē daudz ceļu. Pa šīm tekām jāmak staigāt. Pie vārtiem apstājies!

Cēlona apstāklis pasaka darbības cēloni.

Cēlona apstāklis atbild uz jautājumu kādēļ? kāpēc?

1. Analizē virslocekļus, tad apzīmētāju, papildinātāju, cēlona apstākli!

a) Laiva šūpojas au_sto vilņu dēļ. b) Au_stuma dēļ es uzvilku mēteli.

c) To tu kauna dēļ nesaki! d) Drošības dēļ mēs aizslēdzām durvis.

a) _____ ? _____
_____ ? _____
_____ ? _____
Kādēļ šūpojas ? Vilņu dēļ-cēlona apstāklis, jo atbild uz jautājumu
kādēļ?

b) Kas _____ ? _____
_____ ? _____
_____ ? Mēteli-
Kādēļ _____ ? _____

c) Kas _____ ? _____
_____ ? _____
_____ ? To-
_____ ? Kauna dēļ-

d) Kas _____ ? Mēs-
_____ ? _____
Ko _____ ? _____
_____ ? _____

2. Darini teikumu! Attīsti domāšanu! (Skaties 25.A, 26.A!)

a) Teikuma priekšmets-kārtas izteicējs apzīmētājs papildin. cēlona
apstāklis apstāklis

b) _____

c) _____ nokert _____ jērs _____ izsalkums, dēļ

d) _____
Teikums

3. Pasvītrā cēlona apstākli!

Nemiers pieņemamas neziņas dēļ. Laudis dreb bailu dēļ. Neuzmanības dēļ
mēs kritām. Sevis labad es to nedaru. Citu pēc bieži jācieš.

1. Ieraksti cēlona apstākli!

Es dziedu _____. Tu mācies _____. Viņa _____
_____ gauži raud. Palīdzi man _____! Ieva _____
_____ neizdeva savu naudu. Apsēdos _____. Slido-
ju _____. Slaistos apkārt _____. Esmu no-
skumusi _____. Es tev aizdodu naudu _____.

2. Valdis tēvocim neklausā spītības dēļ.

_____ ? _____
_____ ? _____
_____ ? _____
_____ ? _____

3. Darini teikumu! Lietā virslocekļus, apzīmētāju, kārtas un cēlona apst.

- a) _____
- b) _____
- c) _____
- d) _____
- e) _____

4. Pastāsti, kāpēc diktātos daudz kļūdu! Lietā teikumos cēlona apstākli!

5. Pasvītrā cēlona apstākļus!

Aiz smiekliem nevarēju tautietim roku dot. Manis labad tev nav jārū-
pējas. Viņam nevedas nevērības dēļ. Sevis paša labad neiznieko laiku!
Turp neiešu plāpu dēļ. Tavas laipnības dēļ tikai atnācu. Kā lai sko-
lēnu panākumu pēc nepriecājas? Ja negribi mācīties sevis paša pēc, tad
dari to vecāku prieka labad. Lielo plūdu dēļ netiku pāri upei. Aiz
bailēm sāku drebēt.

Nolūka apstāklis norāda darbības nolūku.

Nolūka apstāklis atbild uz jautājumu kādā nolūkā? pēc kā?

1. Analizē virslocekļus, tad apzīmētāju, papildinātāju, vietas un nolūka apstākļus!

a) Princeses glābšanai karalis salīga Sprīdīti. b) Zeltīte aicināja raganu zēnu nosvēpēt. c) Pasaulē iegūtais noder dzīves gudrībai, paša labumam.

a) Kas ?
?
Kā glābšanai ?
?
Kādā nolūkā salīga? Glābšanai-nolūka apstāklis, jo atbild uz
jautājumu kādā nolūkā?

b) Kas aicināja ?
?
Ko ?
? Zēnu-
Kādā nolūkā ?

c) Kas ?
? Noder-
? Dzīves-
? Paša-
? Pasaulē-
? Gudrībai-
? Labumam-

2.a) _____

b) Kas? ko dara? kur? kādā nolūkā? ko? kam?

c) Bonis ieiet veikals atdot nazis īpašnieks,

d) _____

e) _____

3. Kurš nolūka apstāklis, kurš papildinātājs?

Grīdas slaucīšanai solas pirkt slotu. (_____)

Es ilgojos pēc laivas. (_____)

1. Kurš nolūka apstāklis, kurš papildinātājs?

Viņi nolēma satikties draudzības atjaunošanai. (_____
_____) Atlika tikai lēsi samaksāt. (_____)

2. Sameklē lasāmgrāmatā 3 teikumus ar nolūka apstākli!

3. Sameklē lasāmgrāmatā 3 piemērus ar papildinātāju, kas atbild-ko darīt?

4. Vispirms analizē virslocekļus, tad pēc kārtas pārējos! (Pilnas atbildes)

Valsts izdotie likumi kalpo kārtības uzturēšanai.

Kas _____ ? _____
_____ ? _____
_____ ? _____
_____ ? _____
_____ ? _____
_____ ? Uzturēšanai- _____

5. Mēģini darināt teikumu! Vingrini domāšanu!

a) Apzīmētājs teikuma kārtas izteicējs nolūka apstāklis
priekšmets apstāklis

b) _____
c) _____
d) _____
e) _____

6. Pieraksti teikuma locekļus, vārdu šķiras !

(Vispirms virslocekļus, tad pārējos)

Vienmēr sporta spēles noder mūsu ķermena attīstīšanai

a) _____
b) _____

Ievēro!

1. Teikumus veido teikuma locekļi: teikuma priekšmets, izteicējs, apzīmētājs, papildinātājs, apstākļi.

2. Domu teikumā izsaka ar vārdiem, kas iedalās vārdu šķirās:
lietvārdi, noriseņi, kādeņi, vietniekvārdi,
skaitleņi, apstākļi, divdabji u.c.

3. Vispirms, darinot teikumu, nosauc vārdu šķiras pamatformas, tad izvēlies darbības laiku, priekšmetu skaitli, padomā par kādeņu galotnēm!

Pamatformas - Vienskaitļa nōminātīvs, nenoteiksme, nenoteikta galotne.

Paraugs - Pelēkais zvirbulis apēda graudus.

<u>Teikuma locekļi</u>	<u>Apzīmētājs</u>	<u>Teikuma priekšmets</u>	<u>Izteicējs</u>	<u>Papildinātājs</u>
Jautājumi	<u>kāds?</u>	<u>kas?</u>	<u>ko dar...?</u>	<u>ko?</u>
Vārdu pamatformas	<u>pelēks</u>	<u>zvirbulis</u>	<u>apēst</u>	<u>grauds</u>
Vārdu šķira	<u>kādeņis</u>	<u>lietvārds</u>	<u>norisenis</u>	<u>lietvārds</u>
Teikums	<u>Pelēkais</u>	<u>zvirbulis</u>	<u>apēda</u>	<u>graudus.</u>

Paraugs - Lidlaukā Jānis nejauši satiek kaimiņa zēnus.

<u>Teikuma locek.</u>	<u>Vietas apstākļ.</u>	<u>Teikuma priekš.</u>	<u>Kārtas apstāk.</u>	<u>Izteic.</u>	<u>Apzīmēt.</u>	<u>Papildināt.</u>
Jautājumi	<u>kur?</u>	<u>kas?</u>	<u>kā?</u>	<u>ko dar..?</u>	<u>kā?</u>	<u>ko?</u>
Vārdu pamatf.	<u>lidlauks</u>	<u>Jānis</u>	<u>nejauši</u>	<u>satikt</u>	<u>kaimiņš</u>	<u>zēns</u>
Vārdu šķira	<u>lietvārds</u>	<u>lietv.</u>	<u>kārtas apstāk.</u>	<u>norisen.</u>	<u>lietv.</u>	<u>lietvārds</u>
Teikums	<u>Lidlaukā</u>	<u>Jānis</u>	<u>nejauši</u>	<u>satiek</u>	<u>kaimiņa</u>	<u>zēnus.</u>

A. Darini teikumus ar dotajiem noteikumiem!

1. Teikuma Teikuma Kārtas Vietas
locek. Apzīmēt. priekš. apstāk. Izteic. Apzīm. apstāklis

Jautājumi _____

Vārdu
pamatsf. _____

Vārdu
šķira _____

Teikums _____

2. Teikuma
locek. _____

Jautāj. kad? cik? kas? ko dar.,.? kāds? kur?

Vārdu
pamatsf. _____

Vārdu
šķira _____

Teikums _____

3. Teikuma Teikuma
locek. Apzīm. priekš. Izteic. Apzīm. Papild. Papild.

Jautāj. kā? kam? ko?

Vārdu
pamatsf. _____

Vārdu
šķira _____

Teikums _____

B. Izdomā un uzdod klases biedriem paša sastādītus teikuma darinā-
šanas vingrinājumus!

1. Uzraksti sarunu pa tālruni ar ģimenes locekli, radu, draugu(izvēle)!

Lietā pieklājības formas: labdien u.c., lūdzu, paldies, atvainojos, piedodiet, es vēlētos, esi tik laipns, vai drīkstu lūgt, vai būtu iespējams, ardievu u.c., izvairies no nepieklājīga izteiksmes veida u.t.t.!

Persona, kas piezvana:

Persona, kas atbild:

_____	_____
_____	_____
_____	_____
_____	_____
_____	_____
_____	_____
_____	_____

2. Uzraksti sarunu pa tālruni ar kādu svešu cilvēku vai paziņu!

(Latviešu valodā ģimenes locekļus, radus, draugus uzrunā ar -tu-, bet pārējos ar -jūs-) Centies to ievērot; to mēdz darīt arī citās valodās.

Persona, kas piezvana:

Persona, kas atbild:

_____	_____
_____	_____
_____	_____
_____	_____
_____	_____
_____	_____
_____	_____

3. Uzraksti, kā uzrunāsi: (tu, jūs):

tēvu.....; māti.....; skolotāju.....; krusttēvu.....; mācītāju.....; brālēnu.....; pārdevēju.....; māsu.....; māšīcu.....; prezidentu.....

4. Uzraksti, kam teiksi? (tev vai jums)

tēvam.....; skolotājam.....; māšīcai.....; prezidentam.....; mātei.....

1. Sarunājies pa tālruni ar savu draugu vai draudzeni!

Persona, kas piezvana:

Persona, kas atbild:

2. Sarunājies pa tālruni ar sava drauga vecākiem, ja tava drauga nav mājās un tu vēlies, lai viņš tev piezvans!

Persona, kas piezvana:

Persona, kas atbild:

3. Pajautā pa tālruni, vai ir iespējams aizņemties no skolotāja grāmatu!

Persona, kas piezvana:

Persona, kas atbild:

4. Kā atbildēsi, ja piezvanīts nepareizs numurs?

Persona, kas piezvana:

Persona, kas atbild:

